

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน

Guidelines for Community-based Vocational Skills Development by Community Colleges

สุภาวดี มาศบาง*¹, ทักษ์ อุดมรัตน์²

Supawadee Masbang¹, Thak Udomrat²

หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Doctor of Education Program in Development Education,

Faculty of Education, Naresuan University

First/Corresponding Author, E-mail: supawadeem61@nu.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 2) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 3) เพื่อประเมินแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ บุคลากรระดับบริหารของสถาบันวิทยาลัยชุมชน ผู้อำนวยการและฝ่ายบริหารวิทยาลัยชุมชน ผู้สอน ผู้เรียน ผู้สำเร็จการศึกษา และชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพในพื้นที่จังหวัดพิจิตรและจังหวัดอุทัยธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) วิทยาลัยชุมชนมีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนที่มีองค์ประกอบที่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากวิกฤตการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แต่ยังไม่สามารถตอบสนองการเกิดอาชีพชุมชนเพื่อสร้างรายได้และการจัดการศึกษาที่ต่อเนื่องเชื่อมโยง 2) แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานอาชีพชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนด้วยแนวทาง EVC

คือ (1) การศึกษาในระบบบนฐานชุมชน (2) การศึกษานอกระบบบนฐานอาชีพชุมชน (3) การศึกษาตามอัธยาศัยบนฐานรายได้ชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ (1) นโยบาย (2) หลักสูตร (3) การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดและประเมินผล (4) การสนับสนุน (5) เป้าหมาย ด้วยการขับเคลื่อนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้หลัก เพื่อให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ คือ การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้แบบนำตนเอง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 3) การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติร่วมกันยอมรับในเหตุผลและกระบวนการของแนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าว องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การได้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนข้างต้น

คำสำคัญ: การจัดการศึกษา; ทักษะอาชีพ; การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน; วิทยาลัยชุมชน

Abstract

This research article aims 1) to study the current state of education for the development of community-based vocational skills by community colleges; 2) to propose guidelines for the provision of education for the development of community-based vocational skills by community colleges; 3) to evaluate the guidelines for arranging education for the development of vocational skills. As a qualitative research study, the main informants are administrative personnel at community college institutions, community college directors and administrative staff, teachers, learners, graduates, and people in communities who are stakeholders in vocational skills development by community colleges in the area of Phichit and Uthai Thani Provinces. The research tools include in-depth interview with people who have the knowledge and ability to answer questions and draft guidelines for organizing education for community-based career skills development by community colleges. A content analysis method is employed to analyze the data.

The findings show that 1) even though the community colleges provided education to develop community-based career skills that could support social change, they are not responsive to the emergence of community occupations to generate income and the management of continuous education during the COVID-19 pandemic time. 2) Guidelines for organizing education to develop vocational skills based on community careers by community colleges using the EVC (education for vocational in community approach) consist of 2.1) community-based formal education, 2.2) community-based vocational non-formal education, 2.3) community income-based informal education which has the following components: (1) policies, (2) curriculums, (3) teaching and learning management with teaching activities, teaching staff, media and equipment, and measurement and evaluation, (4) supports, (5) goals, driven by a learning process that relies on the main learning theory for successful education. These require community-based learning, self-directed learning, and participatory learning. 3) The evaluation by experts has a consensus and agrees on the reasons and processes as mentioned above of educational management guidelines. The knowledge from the research is guidelines for community-based vocational skills development by Community Colleges above.

Keywords: Educational Management; Vocational Skill; Community-based Learning; Community College

บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ที่ยึด คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างคุณภาพชีวิตพัฒนาคนให้มีศักยภาพสูง มีทักษะ เป็นแรงงานที่มีความรู้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน เป็นผู้ประกอบการรายใหม่ที่มีทักษะของการประกอบอาชีพ เป็นการยกระดับแรงงานในชุมชนท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการเกิดวิทยาลัยชุมชนตามทัศนะของเกษม วัฒนชัย (วิวัฒน์ คดีธรรมนิตย์ และกรเกษ ศิริบุญยอด, 2552) เห็นถึงสภาพ

ความต้องการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่ห่างไกล โดยได้นำแนวคิดด้านการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนจากประเทศสหรัฐอเมริกา ในการวางรากฐานของดำเนินการวิทยาลัยชุมชนให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ซึ่งมีกฎหมายรองรับในการดำเนินงาน คือ กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่ารูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546 โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ (สำนักบริหารวิทยาลัยชุมชน, 2548; โยธิน บุญเฉลย, 2556: 49-50) คือ 1) หลักการเข้าถึง 2) หลักการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน 3) หลักการบริหารจัดการโดยแนวทางที่สำคัญของวิทยาลัยชุมชน มีความเชื่อว่า การศึกษามีคุณค่าอันประมาณมิได้ต่อบุคคลชุมชน สังคมและประเทศชาติโดยส่วนรวมบุคคลจึงควรได้รับการศึกษาที่สมบูรณ์ที่สุดตามศักยภาพแห่งตนและศักยภาพของรัฐ สอดคล้องกับหลักปรัชญาที่ว่า “เสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเพิ่มคุณค่าชีวิตและศักยภาพของบุคคลและชุมชน” (สถาบันวิทยาลัยชุมชน, ม.ป.ป.) ทำให้วิทยาลัยชุมชนเกิดขึ้นและดำรงอยู่เพื่อสร้างสรรค์โอกาสทางการศึกษาให้สมาชิกของชุมชนได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองในสาขาวิชาที่จะเพิ่มคุณค่าแห่งชีวิตและศักยภาพชุมชนในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ซึ่งการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งอยู่ภายใต้หลักแนวคิดที่สอดคล้องกัน คือ “วิทยาลัยชุมชน พัฒนาคน พัฒนาท้องถิ่น” โดยเชื่อมั่นในศักยภาพของบุคคล และหากมีโอกาสได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมก็จะสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งต่อชุมชนและสังคม วิทยาลัยชุมชนจึงเปิดประตูสำหรับทุกคนที่เข้าเรียน โดยเชื่อว่า การศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้และความคิดที่จะมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ จึงจัดให้มีโปรแกรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งการเรียนเพื่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ การเน้นคุณภาพชีวิตของชุมชน

วิทยาลัยชุมชนจึงกำหนดหลักปรัชญาการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ซึ่งธงชัย สมบูรณ์ (2547: 2-3) ได้จำแนกไว้ ดังนี้ 1) นโยบายการเปิดประตูในรับนักศึกษาของวิทยาลัยชุมชนไม่มีกฎเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับในการรับนักศึกษา ซึ่งผู้อยู่ในวัยเรียนและวัยผู้ใหญ่สามารถเข้าศึกษาได้ กล่าวคือประชาชนทุกคนสามารถเข้าศึกษาในวิทยาลัยชุมชนได้ตามความต้องการของตนเอง 2) หลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนเปิดกว้าง โดยเน้นการสอนมากกว่าการวิจัยเพื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจที่มีความแตกต่างกันของนักศึกษาเป็นอย่างมาก ทำให้นักศึกษาได้รับการศึกษาตรงความต้องการของตนเองและชุมชน หลักสูตรและแผนการเรียนการสอนต่าง ๆ กว้างกว่าสถาบันการศึกษาแบบเดิม ซึ่งอาจจำแนกเป็น 4

ประเภท คือ (1) หลักสูตรอาชีวศึกษาและการศึกษาระดับเทคนิค (2) หลักสูตรเพื่อไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย (3) หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่และการสอนซ่อมเสริมในระดับมัธยมศึกษา และ (4) หลักสูตรการศึกษาทั่วไปที่ไม่เน้นอาชีพ 3) ค่าใช้จ่ายไม่สูงเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ วิทยาลัยชุมชนถือหลักการว่า ทุกคนที่สามารถได้รับประโยชน์จากการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะต้องมีสิทธิ์เสมอภาคในการเข้ารับการศึกษา ระดับนี้ นโยบายอีกประการหนึ่งของวิทยาลัยชุมชน คือ การเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาน้อยที่สุด นอกจากนี้ วิทยาลัยชุมชนยังจัดหลักสูตรการศึกษาโดยใช้สถานที่เรียนตามชุมชนรอบนอกเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน 4) การยึดความต้องการที่ถูกต้องของชุมชนเป็นหลัก มีความยืดหยุ่นและคล่องตัวในการดำเนินงาน จึงจัดหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาของชุมชนเป็นเกณฑ์ ในเมื่อความต้องการหรือสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเปลี่ยนไปหลักสูตรจึงปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้มีความทันสมัยตามความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ จะเห็นได้ว่า วิทยาลัยชุมชนในประเทศปัจจุบันมีสถานะเป็นสถาบันวิทยาลัยชุมชนตามพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 และมีวิทยาลัยชุมชนในพื้นที่ทุกภาคของประเทศไทย จำนวน 21 จังหวัด จังหวัดล่าสุด คือ จังหวัดสุโขทัย จากนโยบายของรัฐบาลที่ว่า “ การศึกษาสร้างชาติ สร้างคนและสร้างงาน ” การเป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทการบริหารจัดการในรูปแบบหน่วยจัดการศึกษาโดยชุมชน เป็นการเปิดกว้างยืดหยุ่น ดำเนินการตามความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับปรัชญาที่ว่า “เสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเพิ่มคุณค่าชีวิตและศักยภาพของบุคคลและชุมชน” (สถาบันวิทยาลัยชุมชน, ม.ป.ป.)

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดผลกระทบด้านความแตกแยกในสังคมและบุคคล ทำให้ลดทอนความอยู่ดีมีสุขและสุขภาพจิตต่อการประกอบอาชีพของประชาชนอย่างมาก ก่อให้เกิดปัญหาในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพ เพราะหลังการประกาศใช้พระราชกำหนดฉุกเฉินส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพหรือการมีรายได้ลดลง การลดเงินเดือน การยกเลิกการจ้างงาน ทำให้เกิดสภาวะการว่างงาน ไม่มีรายได้ และมีผลกระทบต่อแรงงานนอกระบบและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เกิดการโยกย้ายถิ่นฐานจากชุมชนเมืองไปสู่ชุมชนชนบทเพื่อต่อ ยอดการประกอบอาชีพเลี้ยงชีพของตน

ด้วยเหตุนี้ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะชีวิตและอาชีพ (วิจารณ์ พานิช, 2555) จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะทักษะชีวิตและอาชีพที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้ความยืดหยุ่น รู้จักปรับตัว ยอมรับความเปลี่ยนแปลง และสร้างสรรค์แนวทางของการเลือกที่จะประกอบอาชีพเพื่อสนองความต้องการของตน มีความใส่ใจต่ออาชีพ เรียนรู้ที่จะเลือกอาชีพอย่างเหมาะสม มีความเป็นผู้นำและหมั่นหาความรู้รอบด้าน หากบุคคลมีทักษะอาชีพที่เหมาะสมจะมีความพึงพอใจ มั่นคงและประสบความสำเร็จในอนาคตได้

การจัดการศึกษาฐานชุมชนหรือการจัดการศึกษาโดยใช้ฐานชุมชนมีแนวความคิดต่อประเด็นพัฒนาการของการจัดการศึกษาในระบบของไทยว่า โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นแหล่งผลิตขนาดใหญ่ สถานศึกษาเป็นกลไกการพัฒนาคนให้รู้เท่าทัน และพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทันโลกสมัยใหม่ โดยเฉพาะในสังคมแห่งการแข่งขันที่ทุกคนต้องให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพและจัดการตนเองให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น แต่ในทางกลับกันแบบแผนการจัดการศึกษาโดยสถานศึกษาได้แยกคนออกจากชุมชน สังคม วัฒนธรรม จิตวิญญาณของความเป็นท้องถิ่นจนลึบรากรเหง้า วิถีชีวิตและความเป็นตัวตนเกือบสิ้นเชิง ทั้งได้แยกการศึกษาออกจากครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น วัด ศาสนสถานที่มีบรรพบุรุษ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและคุณธรรมศีลธรรมที่เป็นกลไกเชื่อมโยงคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (พิณสุตา สิริธรรังศรี, 2555: 12)

ผู้วิจัยมีแนวคิดที่ว่า สภาพปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ มีการเลิกจ้างงาน เกิดสภาวะตกงาน และการย้ายจากเมืองใหญ่กลับภูมิลำเนาในพื้นที่ชนบทมาประกอบอาชีพตามกำลัง พื้นฐานความรู้เดิมและทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชน วิทยาลัยชุมชนจึงเป็นสถาบันการศึกษาที่สามารถจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อตอบสนองกับสถานการณ์ดังกล่าว แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนจะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคนให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน สังคม เกิดอาชีพที่ใช้ฐานของชุมชนเป็นวัตถุดิบของการพัฒนาและจัดการศึกษา ส่งผลต่อสภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศเกิดความมั่นคง โดยการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชน เป็นฐานพัฒนาผู้ด้อยโอกาส ขาดโอกาสและผู้ที่ต้องการมีอาชีพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
3. เพื่อประเมินแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน แบ่งวิธีการศึกษาเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การศึกษาเอกสาร โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูล รายงาน หนังสือ เอกสาร งานวิจัย ตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และสืบค้นข้อมูลทางเว็บไซต์ บทความ วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน นำมาจัดหมวดหมู่และเชื่อมโยงเข้ากับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความและสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารด้วยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยนำผลจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารมาสรุปแล้วนำมาเรียบเรียงเป็นกรอบของการวิจัยขั้นต้นอย่างไม่เป็นทางการและนำมากำหนดประเด็นคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลจากพื้นที่วิจัย คือ 1) วิทยาลัยชุมชนพิจิตร 2) วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี จำนวน 29 คน/ชุมชน ประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 คือ รองผู้อำนวยการสถาบันวิทยาลัยชุมชนที่ดูแลการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 2 คือ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและหัวหน้าสำนักวิชาการ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนไม่น้อยกว่า 5 ปี จากวิทยาลัยชุมชนพิจิตร จำนวน 2 คน วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 คือ ผู้สอนที่ให้ความรู้ในหลักสูตรพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนที่เป็นข้าราชการ พนักงานราชการ อาจารย์

พิเศษที่มีประสบการณ์ในการให้ความรู้และมีความสามารถพัฒนาผู้เรียนมาไม่น้อยกว่า 5 ปี จากวิทยาลัยชุมชนพิจิตร จำนวน 5 คน และวิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 4 คือ ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนจากวิทยาลัยชุมชน ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี วิทยาลัยชุมชนพิจิตร จำนวน 5 คน วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 5 คือ ชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนของวิทยาลัยชุมชน วิทยาลัยชุมชนพิจิตร จำนวน 2 ชุมชน วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี จำนวน 2 ชุมชน

เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป็นแบบบันทึกข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบการค้นหาข้อมูลเพื่อทำการศึกษาวิจัยเป็นกรอบของการศึกษาขั้นต้นในแต่ละประเด็นสำหรับกำหนดประเด็นคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยรูปแบบคำถามเป็นแบบคำถามปลายเปิด ไม่เป็นคำถามชี้แนะให้เกิดคำตอบที่ต้องการ ไม่ใช่คำถามที่ทำให้ผู้ตอบรู้สึกต่อต้าน และเกิดอคติในการตอบเพื่อให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำมาถอดเทปคำให้สัมภาษณ์คำต่อคำและพิมพ์เพื่ออ่านทำความเข้าใจบทสัมภาษณ์โดยภาพรวมและนำมาจัดหมวดหมู่ของคำตอบ ตัดทอนข้อมูลที่มีความซับซ้อนออก เรียบเรียงให้ถูกต้องครอบคลุมและนำมาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลเชื่อมโยงนำมาสร้างข้อสรุปอุปนัย (Analytic Induction) และเขียนบรรยายวิจัยในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา ข้อมูลที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ผลที่จะได้รับ 1) สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 2) องค์ประกอบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่นำไปสู่การร่างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 และ 3 เสนอและประเมินแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยแบ่งวิธีการเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. ร่างและเสนอแนวทางโดยนำผลของการศึกษาในวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 มายกร่างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน นำร่างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการศึกษาด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี 2) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการศึกษาด้านกระบวนการจัดการพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี 3) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการศึกษาด้านการทำงานพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Interview) ตรวจสอบความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ให้ข้อเสนอแนะนำมาปรับแก้ไขร่างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน จากนั้นนำแนวทางที่ปรับปรุงแก้ไขไปประเมิน

2. การประเมินแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ประเมินร่วมกันโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประเมินแนวทางความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่เป็นฉันทามติร่วมกันนำมาแก้ไขปรับปรุงแนวทางโดยมีองค์ประกอบของการพิจารณา ดังนี้ 1) ความเห็นที่มีต่อแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 2) ความสอดคล้องเหมาะสม ความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 3) ข้อเสนอแนะดำเนินการพัฒนาต่อยอดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยใช้วิธีการการประเมินอย่างไม่เป็นทางการเนื่องจากปัญหาทางการสาธารณสุข และใช้การวิเคราะห์สรุปผลและนำเสนอด้วยการพรรณนา (Descriptive)

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน จัดการศึกษาในระบบการศึกษาทั้ง 3 ระบบ สามารถสรุปได้ดังนี้

การศึกษาในระบบของวิทยาลัยชุมชนมีองค์ประกอบ คือ (1) ด้านหลักสูตร มีหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นด้านวิชาการ คือ หลักสูตรอนุปริญญาที่มี

เนื้อหาและกำหนดระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนที่แน่นอนคือ 3 ปี เป็นหลักสูตรที่พัฒนาตามความต้องการผู้เรียนเป็นหลัก หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เน้นพัฒนาผู้เรียนมีความรู้เกิดทักษะไปสู่การประกอบอาชีพ (2) ด้านผู้สอน มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้สอนในแต่ละหลักสูตรอย่างชัดเจน โดยเป็นผู้สอนคุณวุฒิโดยตรงและสอดคล้องสัมพันธ์กับสาขาวิชา เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณวุฒิการศึกษา มีความรู้ ความสามารถที่ตรงหรือเหมาะสมกับวิชาที่สอน (3) ด้านสื่อและอุปกรณ์ หลักสูตรอนุปริญญาวิทยาลัยชุมชนมีรูปแบบหน่วยจัดการศึกษานอกสถานที่ และเป็นสถานที่ที่มีความพร้อมพื้นฐานอุปกรณ์โดยความร่วมมือของชุมชน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยชุมชนได้ให้มีสื่อและอุปกรณ์ที่เป็นสื่อและอุปกรณ์ตามมาตรฐานของหลักสูตรประเภทอุตสาหกรรม ประเภทพาณิชยกรรม และประเภทบริหารธุรกิจ นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมนอกสถานที่ที่มีสื่อและอุปกรณ์จากชุมชน เช่น กิจกรรมศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix is Center) เป็นกิจกรรมทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาจากการฝึกปฏิบัติจริงเป็นสื่อและอุปกรณ์ในการเรียนรู้ (4) ด้านการจัดการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบที่หลากหลายด้วยบทเรียนออนไลน์ การมอบหมายงานตามความเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน มีการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ (5) ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนจัดการศึกษาในรูปแบบหน่วยจัดการศึกษาโดยใช้สถานที่ที่มีความพร้อมในชุมชน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ การจัดการสถานที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนที่เป็นไปตามมาตรฐานของการจัดการเรียนการสอน (6) ด้านผู้เรียน ด้วยการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในรูปแบบหน่วยจัดการศึกษา ซึ่งเป็นสถานที่อำเภอรอบนอกและตะเข็บมีระยะทางที่ห่างจากตัวจังหวัดและมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอในจังหวัดข้างเคียง ดังนั้น จึงมีโอกาที่ผู้เรียนจากจังหวัดข้างเคียงเข้ามาเรียนในการศึกษาในระบบ โดยพื้นฐานครอบครัวของผู้เรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่เป็นญาติผู้ใหญ่ สภาพทางเศรษฐกิจของผู้เรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแรงงานนอกระบบ ซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน พื้นฐานทางสังคมและค่านิยมการเรียนของผู้เรียนที่เข้ามาเรียนต่อส่วนใหญ่มาเรียนตามเพื่อน ไม่มีการวิเคราะห์ความต้องการ ความชอบ ความถนัดของตนเอง พื้นฐานผู้เรียนการเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ (7) ด้านผู้บริหารและบุคลากรสนับสนุน ผู้บริหารของวิทยาลัยได้มาซึ่งตามระเบียบมีการบริหารงาน โดยผู้อำนวยการมีวาระการดำรงตำแหน่งวาระละ 4 ปี ดำรงตำแหน่ง

ได้ไม่เกิน 2 วาระ ฝ่ายบริหารเป็นคณะกรรมการสภาวิทยาลัย มีคณะกรรมการอนุ
วิชาการและคณะกรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาลัย ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่
วิทยาลัยชุมชนจัดบุคลากรสนับสนุนด้านการศึกษาที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาทั้ง
3 ระบบอย่างเหมาะสม (8) ด้านเงินสนับสนุน วิทยาลัยชุมชนได้รับงบประมาณที่
การจัดการจัดการศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงและ
หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพที่จัดสรรมาจากงบประมาณประจำปี

การศึกษานอกระบบของวิทยาลัยชุมชน เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบ
บริการวิชาการและการฝึกอาชีพระยะสั้น โดยมีองค์ประกอบของการจัดการศึกษา คือ
(1) ด้านหลักสูตร หลักสูตรที่มีการกำหนดชั่วโมงเรียนรู้นี้ไม่เกิน 45 ชั่วโมง รูปแบบการ
บริการวิชาการ และหลักสูตรที่เรียนมากกว่า 45 ชั่วโมง รูปแบบพัฒนาอาชีพ หลักสูตร
สัมฤทธิ์บัตร ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อการศึกษาต่อสู่การศึกษาใน
ระดับที่สูงขึ้นและพัฒนาทักษะอาชีพ โดยใช้ระบบการเทียบโอนไปหลักสูตรการศึกษา
ในระบบ (2) ด้านผู้สอน ในหลักสูตรระยะสั้น ในรูปแบบบริการวิชาการ รูปแบบพัฒนา
อาชีพ กำหนดคุณสมบัติผู้สอนที่มีความรู้ตรงหรือสัมพันธ์กับหลักสูตรหรือรายวิชาที่
สอน (3) ด้านสื่อและอุปกรณ์ การจัดสื่อและอุปกรณ์ทั้งสื่อและอุปกรณ์พื้นฐาน
โดยทั่วไป และวัสดุอุปกรณ์สำหรับรายวิชาที่เป็นการฝึกวิชาชีพก็มีการจัดอุปกรณ์
สำหรับการฝึกที่ใช้สื่อการสอนของจริงในชุมชน (4) ด้านการจัดการเรียนการสอนของ
การจัดการศึกษานอกระบบการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เป็นทั้งรูปแบบและวิธีการ
จัดการเรียนการสอนทั้งการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะอาชีพ
(5) ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดการศึกษานอกระบบของหลักสูตรระยะสั้น
ใช้สถานที่ศึกษาในชุมชน โรงเรียน ศาลาประชาคม ห้องประชุมหน่วยงานราชการที่
ผู้เรียนสามารถเดินทางไปได้สะดวกและเหมาะสม สามารถการจัดการเรียนการสอนได้
(6) ด้านผู้เรียน การศึกษานอกระบบของวิทยาลัยชุมชน ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นคนใน
ชุมชน ท้องถิ่นที่มีความต้องการศึกษา และนำความรู้ไปประกอบอาชีพและการศึกษา
ต่อในระดับที่สูงขึ้นด้านวิชาชีพ (7) ด้านผู้บริหารและบุคลากรสนับสนุน ผู้บริหารของ
วิทยาลัยชุมชนได้มาซึ่งตามระเบียบ มีการบริหารงานโดยผู้อำนวยการมีวาระการดำรง
ตำแหน่งวาระละ 4 ปี ดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน 2 วาระ ฝ่ายบริหารเป็นคณะกรรมการ
สภาวิทยาลัย มีคณะกรรมการอนุวิชาการและคณะกรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาลัย
เป็นอนุกรรมการช่วยการบริหาร (8) ด้านเงินสนับสนุน ได้รับจัดสรรงบประมาณ
สำหรับการจัดการศึกษา ในรูปแบบหลักสูตรระยะสั้น การบริการวิชาการ หลักสูตร
สัมฤทธิ์บัตร โครงการพัฒนาอาชีพ

การศึกษาตามอัธยาศัยของวิทยาลัยชุมชน เป็นการจัดการศึกษารูปแบบ โครงการตามพันธกิจเพื่อพัฒนาอาชีพโดยมีองค์ประกอบของการจัดการศึกษา คือ (1) ด้านหลักสูตร วิทยาลัยชุมชนการจัดการศึกษาโดยให้ความรู้ตามลักษณะของโครงการ และกำหนดหลักสูตรในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายตามพันธกิจ เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนากลุ่มเป้าหมายตามนโยบายและมีลักษณะโครงการที่ชัดเจน (2) ด้านผู้สอน ผู้สอนที่มีความรู้ ปราชญ์ชุมชนที่มีประสบการณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความรู้และประสบการณ์เชี่ยวชาญ (3) ด้านสื่อและอุปกรณ์ รูปแบบการเรียนรู้เป็นลักษณะให้ความรู้ตามกิจกรรมและโครงการที่เน้นการปฏิบัติให้เห็น กระบวนการและวิธีการ สื่อที่เป็นวัสดุและอุปกรณ์ในชุมชนที่สอดคล้องกับรายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอน (4) ด้านการจัดการเรียนการสอน วิธีการและกระบวนการจัดการเรียนรู้ออกแบบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมาย (5) ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดการเป็นไปอย่างเหมาะสมที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการเรียนในสถานที่ของชุมชน (6) ด้านผู้เรียน กิจกรรมให้ความรู้ ผู้เรียนเป็นกลุ่มที่หลากหลายตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม/โครงการ (7) ด้านผู้บริหารและบุคลากรสนับสนุน ผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชนได้มาซึ่งตามระเบียบ มีการบริหารงานโดยผู้อำนวยการมีวาระการดำรงตำแหน่งวาระละ 4 ปี ดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน 2 วาระ ฝ่ายบริหารเป็นคณะกรรมการสภาวิทยาลัย มีคณะกรรมการอนุวิชาการและคณะกรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาลัยเป็นอนุกรรมการช่วยการบริหาร (8) ด้านเงินสนับสนุน การศึกษาตามอัธยาศัยของวิทยาลัยชุมชนได้รับการจัดสรรงบประมาณประจำปี มีงบประมาณจากหน่วยงานเครือข่ายต่าง ๆ มาเพื่อพัฒนาคุณภาพในชุมชน ได้แก่ งบประมาณจากโครงการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

2) ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนพบว่า แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ 1) นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 2) หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 3) การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่ประกอบด้วยด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดและประเมินผล 4) การสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 5) การเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ

ฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน และการประเมินผลในทั้ง 3 รูปแบบในการจัดการศึกษา คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย โดยการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษา พัฒนาทักษะอาชีพและการจัดการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน สามารถสรุปได้ ดังนี้

แนวทางการจัดการศึกษาในระบบเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่เน้นการศึกษานอกระบบ (Community-based Education) ซึ่งจากแนวทางการจัดการศึกษานั้นมีความเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษานอกระบบ ชุมชน มีองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกับการจัดการศึกษา ได้แก่ นโยบายการจัดการศึกษา การกำหนดและพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการของชุมชน การสนับสนุนในการจัดการศึกษาที่เกิดจากความต้องการร่วมพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และเกิดทักษะอาชีพผ่านผู้สอนที่มีส่วนร่วมกับชุมชน จึงทำให้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนประสบความสำเร็จพัฒนาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา โดยวิทยาลัยชุมชนควรเน้นการจัดการศึกษาในระบบสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนจากฐานองค์ความรู้จากชุมชน

แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน เป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นการให้บริการในเรื่องของการพัฒนาทักษะด้านอาชีพ ในแนวทางในการพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะที่มีให้ดีกว่าเดิม และแนวทางการสร้างทักษะใหม่เพื่อช่วยให้การทำงานได้ดีขึ้น เป็นการจัดการศึกษานอกระบบ อาชีพชุมชน (Community Career-based Education) ให้แก่ผู้เรียนที่ต้องการนำความรู้ไปพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อก่อให้เกิดการประกอบอาชีพจากการศึกษานอกระบบ บนฐานของการทำงานมีอาชีพในระยะเวลายาวนาน ซึ่งจากแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบที่ได้สังเคราะห์หามา นั้น ดำเนินการตามองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบในการใช้แนวทางการจัดการศึกษาที่ตอบสนองสอดคล้องเชื่อมโยงกับนโยบายการจัดการศึกษา โดยใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคีเครือข่ายในชุมชนที่สนับสนุนการศึกษาที่เน้นเรื่องการศึกษาฐานชุมชน โดยมีนโยบายของการจัดการศึกษาและการกำหนดหรือพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนมุ่งเน้นเนื้อหาที่ชัดเจน สามารถช่วยผู้เรียนหรือผู้รับบริการได้รับความรู้ด้านทักษะอาชีพจากผู้สอน มีสื่อและอุปกรณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะอาชีพ โดยเป้าหมายสำคัญ คือ การศึกษาที่มีการผสมผสาน

กับคุณค่าอาชีพในชุมชนหรือการประกอบการชุมชนท้องถิ่น โดยระบุไว้ในหลักสูตรที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ตามบริบท และความต้องการของหลักสูตรและการฝึกอบรมหรือการให้บริการทางวิชาการ ซึ่งแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบที่เน้นให้ผู้เรียน ผู้รับบริการเกิดอาชีพฐานชุมชนสามารถประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบคลุมบนฐานชุมชน โดยการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนควรเน้นการจัดการศึกษาฐานชุมชนซึ่งเป็นการจัดการศึกษาหลักของวิทยาลัยชุมชน

แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน มีแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นในเรื่องการศึกษานานาชาติและพัฒนาด้วยคุณภาพชีวิตของชุมชน เป็นการจัดการศึกษานานาชาติชุมชน (Community Income-based Education) ซึ่งเป็นการศึกษาตามต้องการของผู้เรียนที่สอดคล้องกับอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้และความสนใจของการเรียนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องต้องดำเนินการตามองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ การดำเนินการตามนโยบายของการศึกษาตามอัธยาศัยเน้นการพัฒนาและการมีหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องตามความประสงค์ของผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายของการเลือกที่จะเรียนตามหลักสูตรเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยนี้ต้องจัดหลักสูตรเกี่ยวกับอาชีพในชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะเพื่อการประกอบอาชีพและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นการสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อเกิดอาชีพมุ่งเน้นการพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเมื่อเรียนแล้วตอบสนองตามความต้องการบรรลุตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของผู้เรียนและยังเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียนโดยตรงเพราะเรื่องของการมีคุณภาพชีวิต เพราะผู้เรียนสามารถศึกษาและนำไปพัฒนาต่อยอดให้เกิดผลของการศึกษาจนผู้เรียน มีกิน มีของ มีขาย มีรายได้ ซึ่งการจัดการศึกษาโดยวิทยาลัยชุมชนตามอัธยาศัย เป็นการให้ความรู้ด้านอาชีพเป็นลักษณะโครงการจัดการความรู้ พัฒนากลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียนได้มีอาชีพตามความต้องการของตน สร้างภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะอาชีพชุมชน

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ในการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ ขับเคลื่อนด้วยการเรียนรู้บนฐานที่ต้องอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนบนฐานความรู้ คือ การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-

based Learning; CL) การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed Learning; SL) และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning; PL)

3) เมื่อผู้วิจัยนำแนวคิดตามแนวทางฯ ดังกล่าวไปประเมินอย่างไม่เป็นทางการกับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติร่วมกันยอมรับในเหตุผลและกระบวนการของแนวทาง EVC (Education for Vocational in Community) ในการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ ประกอบด้วย (1) การศึกษาในระบบบนฐานชุมชน (2) การศึกษานอกระบบบนฐานอาชีพชุมชน (3) การศึกษาตามอัธยาศัยบนฐานรายได้ชุมชน และองค์ประกอบ คือ 1) นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 2) เป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 3) การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่ประกอบด้วยด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดและประเมินผล 4) หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 5) การสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ด้วยการขับเคลื่อนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ต่ออาศัยทฤษฎีการเรียนรู้หลักเพื่อให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ คือ การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้แบบนำตนเอง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพได้ศึกษาองค์ประกอบของการจัดการศึกษา 8 องค์ประกอบ คือ 1) หลักสูตร ที่มีเนื้อหาสาระทั้งเป็นหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและมีความทันสมัย 2) ผู้สอน 3) สื่อและอุปกรณ์ 4) รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา 5) สถานที่และบรรยากาศสภาพแวดล้อม 6) ผู้เรียน 7) ผู้บริหารและบุคลากรสนับสนุนการจัดการศึกษา 8) เงินสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของปรัชญา เวสารัชช์ (2545) ในประเด็นองค์ประกอบของการจัดการศึกษา เพราะองค์ประกอบที่สำคัญจะทำการจัดการศึกษาสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้ แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภากร เมฆขยาย (2564) ซึ่งกล่าวถึงรูปแบบจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นทักษะอาชีพของสถานศึกษาในเขตพื้นที่และถิ่นทุรกันดารมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านทรัพยากร ด้านการฝึกหัด ด้านการส่งเสริม และด้านการวัดประเมินผล ซึ่งพบว่า ในแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดของโครงสร้างที่ต่างกัน เนื่องจากการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียนเป็นหลัก และพบว่า ไม่

สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วิทยาลัยชุมชนต้องทบทวน และเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาใหม่ วิทยาลัยชุมชนควรจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาและระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ในประเด็นของการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมทั้ง 3 ระบบการศึกษา เพราะแสดงให้เห็นถึงการตอบสนองด้านการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียน และผู้รับบริการอย่างครอบคลุมของวิทยาลัยชุมชน

2. การสร้างและเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 2) หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 3) การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดและประเมินผล 4) การสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 5) เป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ในการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย สอดคล้องตามแนวทางการจัดการศึกษาและระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) เพราะแสดงให้เห็นถึงการตอบสนองด้านการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนและผู้รับบริการพัฒนาทักษะอาชีพโดยใช้ฐานของชุมชนตามองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบที่ครอบคลุมและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาที่เกิดอาชีพและรายได้

ผู้วิจัยพบว่า EVC เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ได้พิจารณาแนวทางการจัดการศึกษาสอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อสร้างกำลังคนให้มีสมรรถนะตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศรองรับพลวัตของโลก และการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถและสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพในโลกศตวรรษที่ 21 และพัฒนาคุณภาพชีวิต

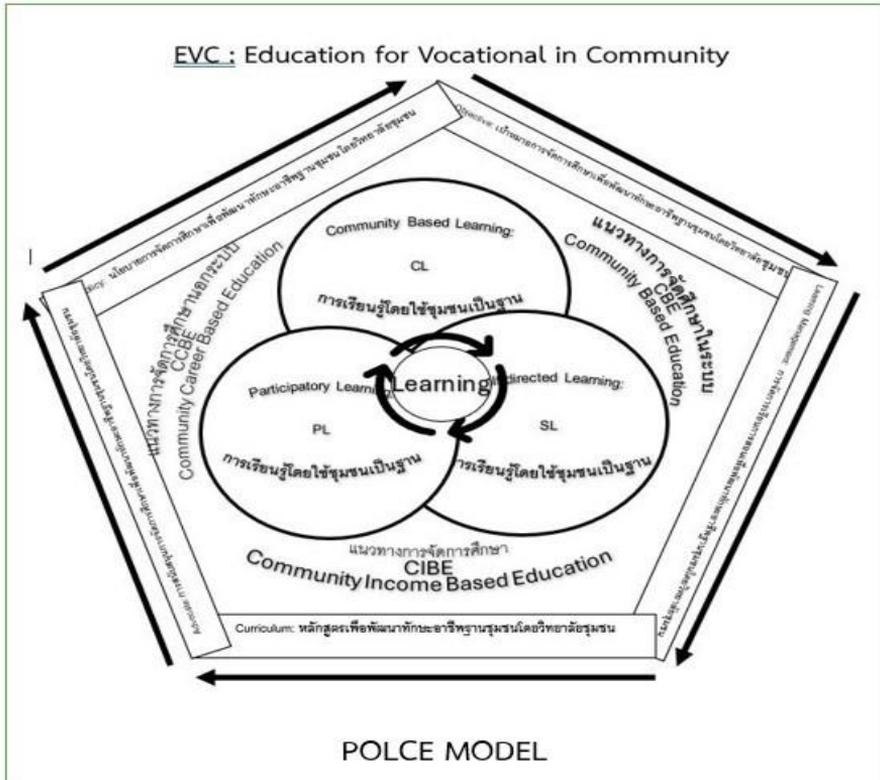
ได้ตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพราะเนื่องจากแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนากำลังคนในชุมชนให้มีสมรรถนะเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานและชุมชน ด้วยการจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาวิชาชีพโดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานของกล้า ทองขาว (ม.ป.ป.) ในประเด็นที่เชื่อว่า การจัดการศึกษาฐานชุมชนหากมีการนำไปปฏิบัติให้กว้างขวางทั่วประเทศ จะช่วยลดปัญหาและข้อจำกัดของการศึกษารูปแบบเดิม และการศึกษาฐานชุมชนมีแนวโน้มจะกลายเป็นการศึกษาที่เหมาะสม ซึ่งเป็นผลงานทางวิชาการที่มีมาก่อนการเกิดการหยุดชะงักทางการศึกษา และเป็นการต่อยอดการจัดการศึกษาฐานชุมชน อีกทั้งการจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาทักษะอาชีพโดยชุมชน สังคม ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมให้การจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระ รวมถึงกระบวนการเรียนรู้ที่มีหลักการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้แบบนำตนเองและการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่จะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงนำไปสู่การจัดการศึกษาตลอดชีวิต แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพิณสุตา สิริธรงค์ศรี (2555) ในประเด็นของการแยกแบบแผนการจัดการศึกษาโดยสถานศึกษาออกจากชุมชน แยกการศึกษาออกจากครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น เพราะจะเห็นได้ว่า แนวทาง EVC เป็นการจัดการศึกษา 3 ระบบ คือ ในระบบบนฐานชุมชน นอกกระบบบนฐานอาชีพชุมชน และตามอัธยาศัยบนฐานรายได้ชุมชน ขับเคลื่อนด้วยการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่กำหนดด้วยคนในชุมชนแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นแนวทางที่เชื่อมโยงการศึกษากับชุมชนและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักว่า เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

3. การประเมินอย่างไม่เป็นทางการกับผู้ทรงคุณวุฒิ มีฉันทามติร่วมกันยอมรับในเหตุผลและกระบวนการที่เชื่อมโยงกับแนวคิดของจินดารัตน์ โพธิ์นอก (2561) ในประเด็นการจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นการศึกษาทางเลือกที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งฐานรากและเป็นการศึกษาทางเลือกของภาคประชาชนที่เห็นว่า ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้บนหลักการการศึกษาเพื่อมวลชนและมวลชนเพื่อการศึกษา เป็นการศึกษาที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้งแทนการใช้วิชาเป็นตัวตั้ง เป็นการศึกษาที่สามารถรองรับผู้จบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ประสงค์เข้ารับการศึกษาในระบบ สามารถศึกษาต่อด้วยการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญของการจัดการศึกษาตาม

แนวทาง EVC ที่มุ่งเน้นการศึกษาที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงในการจัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย อันทำให้เกิดทักษะการประกอบอาชีพทั้งในชุมชนและอาชีพในภาคบริการ ภาคอุตสาหกรรมจากการเรียนรู้ในระบบการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของบัลลังก์ โรหิตเสถียร (2566) ในประเด็นนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ จุดเน้นที่ 4 การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงทั้งการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย ด้วยกระบวนการที่พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอาชีพยกระดับการศึกษาเพื่อการมีงานทำ มีรายได้ สอดคล้องกับแนวทาง EVC ที่เน้นการจัดการศึกษาทั้งในระบบด้วยฐานชุมชน การศึกษานอกระบบฐานอาชีพ การศึกษาตามอัธยาศัยฐานรายได้ และแนวคิดของกัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์ (2565) ในประเด็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชน การศึกษาองค์กรในชุมชนนอกเหนือไปจากการเรียนในโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะทางวิชาชีพ ทักษะทางสังคม และความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับนักเรียนและยังเป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษามีอิสระในด้านวิชาการโดยมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทาง EVC ที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการศึกษาจะทำให้เกิดอาชีพในชุมชน และจะเห็นได้ว่านวัตกรรมที่ค้นพบมักจะได้รับการยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิ เนื่องจากการค้นพบแนวทาง EVC ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบฐานชุมชน การศึกษานอกระบบฐานอาชีพชุมชน การศึกษาตามอัธยาศัยบนฐานรายได้ชุมชน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ นโยบาย เป้าหมาย การจัดการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดและประเมินผล หลักสูตรและการสนับสนุน เพื่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยและขับเคลื่อนด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้แบบนำตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบว่า แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพชุมชน EVC มีองค์ประกอบของการจัดการศึกษา 5 องค์ประกอบ คือ 1) นโยบาย (Policy) 2) เป้าหมาย (Objective) 3) การจัดการเรียนการสอน (Learning) 4) หลักสูตร (Curriculum) 5) การสนับสนุน (Encourage) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 แนวทางการจัดการศึกษา EVC (Education for Vocational in Community)

จากภาพข้างต้นประกอบเป็นห้าเหลี่ยม ภายในห้าเหลี่ยมประกอบด้วย การศึกษา 3 ระบบ คือ 1) แนวทางการจัดการศึกษาในระบบเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ ฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน เน้นการศึกษาบนฐานชุมชน (Community-based Education) 2) แนวทางการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดย วิทยาลัยชุมชน เน้นการศึกษาบนฐานอาชีพชุมชน (Community Career-based Education) 3) แนวทางการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดย วิทยาลัยชุมชน เน้นการศึกษาบนฐานรายได้ชุมชน (Community Income-based Education) โดยการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ ขับเคลื่อนด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ คือ 1) การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning; CL) 2) การเรียนรู้ แบบนำตนเอง (Self-directed Learning; SL) 3) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning; PL) เป็นกระบวนการขับเคลื่อนดำเนินการจัดการศึกษา

เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

สรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพโดยวิทยาลัยชุมชนพบว่า การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนมีการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยศึกษาองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ คือ หลักสูตร ผู้สอน สื่อและอุปกรณ์ สำหรับการศึกษา รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา สถานที่และบรรยากาศสภาพแวดล้อม ผู้เรียน ผู้บริหารและบุคลากรสนับสนุนการจัดการศึกษา เงินสนับสนุน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนมีการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีสถานการณ์ปกติ แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม ด้านคุณภาพชีวิตและการเคลื่อนย้าย ทำให้การจัดการศึกษามีการปรับเปลี่ยน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าวจัดการศึกษาในระบบบนฐานชุมชน การศึกษานอกระบบบนฐานอาชีพชุมชน การศึกษาตามอัธยาศัยบนฐานรายได้ชุมชน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ นโยบาย เป้าหมาย การจัดการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดและประเมินผล หลักสูตร และการสนับสนุน เพื่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัย และขับเคลื่อนด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้แบบนำตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.
- กล้า ทองขาว. (ม.ป.ป.). *การจัดการศึกษาฐานชุมชน (Community-based Education Management = CBEM)*. สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2566, จาก www.dpu.ac.th/ces/download.php?filename=1377584927.doc
- กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์ (2565). การจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19. *วารสารวิจัยศรีล้านช้าง*. 2 (6), 47-55.
- จินดารัตน์ โพธิ์นอก. (7 ธันวาคม 2561). การจัดการศึกษาฐานชุมชน. *เดลินิวส์*, น. 22.

- ธงชัย สมบูรณ์. (2547). *วิทยาลัยชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บัลลังก์ โรหิตเสถียร. (4 มกราคม 2566). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567, จาก <https://moe360.blog/2023/01/04/policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2545). *หลักการจัดการศึกษา*. ใน *ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร: ประมวลสาระ*, หน้า 8-9. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- พิณสุดา สิริธรรค์. (2555). *การศึกษาที่พึงเสียงประชาชน*. ใน *การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนการศึกษารากทางเลือกประเทศไทย*, หน้า 12-38. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางการศึกษา วิทยาลัยครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- โยธิน บุญเฉลย. (2556). *รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ไทใหญ่ศึกษาของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน*. *คุณนิตินพนธ์ปริญาปรัชญาคุณนิตินพนธ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช*.
- วิจารณ์ พานิช (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิวัฒน์ คติธรรมนิตย และเกรกษ ศิริบุญยอด. (2552). *คมทัศน์: ทางวิวัฒน์วิทยาลัยชุมชน เล่ม 1*. พิมพ์เนื่องในการประชุมสัมมนาเรื่องวิทยาลัยชุมชน: ทางเลือกอุดมศึกษาเพื่อปวงชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ศุภากร เมฆขยาย. (2564). *รูปแบบการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นทักษะอาชีพของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. *วารสารครุสภาวิทยาจารย์*. 2 (2), 93-106.
- สถาบันวิทยาลัยชุมชน. (ม.ป.ป.). *ปรัชญา หลักการ วิสัยทัศน์ พันธกิจ*. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2564, จาก https://www.iccs.ac.th/about_us.php?aboutus_id=4
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักบริหารวิทยาลัยชุมชน. (2548). *แนวทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน ปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2548*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.